

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

ПОЛІТИКУС

Науковий журнал

Випуск 4

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Головний редактор:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Члени редакційної колегії:

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Маслов Ю. К. – доктор політичних наук, професор, голова Правління ГО «Альянс відновлення України»

Рудольф Кухарчик – декан факультету міжнародних відносин, Економічний університет в Братиславі
Ондрей Філіпєць – Університет Палацького, Оломоуц (Чеська Республіка)

Долженков О. О. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Ростецька С. І. – доктор політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Дунаєва Л. М. – доктор політичних наук, професор, декан факультету психології та соціальної роботи, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Кокорєв О. В. – доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики, соціальних комунікацій та ІТ-права, Державний університет інтелектуальних технологій та зв'язку

Монолатій І. С. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Арабаджієв Д. Ю. – доктор політичних наук, професор, начальник науково-дослідної частини, Запорізький національний університет

Аміран Хевцуріані – PhD у сфері міжнародних відносин, професор факультету права та міжнародних відносин, Грузинський технічний університет (Грузія)

Еліот Долан Еванс – доктор філософії, Університет Монаша (Австралія)

Яковлев Д. В. – доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

Яковлева Л. І. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий журнал «Politicus» внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з політичних наук (спеціальність: С2 «Політологія») відповідно до Наказу МОН України від 17.03.2020 № 409 (додаток 1)

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)**

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського, протокол № 2 від 25 вересня 2025 року**

Офіційний сайт видання: www.politicus.od.ua

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 225
від 01.02.2024 року. Ідентифікатор медіа: R30-02644.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(вул. Старопортофранківська, буд. 26, м. Одеса, 65020,
pdpu@pdpu.edu.ua, тел. +38-048-752-98-10).

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl

ISSN 2414-9616 (Print)
ISSN 2664-6013 (Online)

© Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, 2025

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Мужеляк Ю. В. Мовні засоби маніпулятивного впливу в текстах політичної реклами.....	7
---	---

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Андрійчук Т. С. Деліберативна демократія: міжнародні стандарти та тенденції розвитку в Україні	13
---	----

Балабан Р. В. Сучасний стан децентралізації в Україні: аналіз стійкості реформи і ризиків її згортання.....	20
--	----

Баюрчак Н. В. Методологія дослідження харизми іміджу політичних лідерів.....	33
--	----

Бульбенюк С. С., Манелюк Ю. М. Лобізм як інструмент політичної діяльності та політичної комунікації у розрізі публічної політики.....	38
--	----

Voichuk A. Yu. The peculiarities of the system of checks and balances in the parliamentary republics of South Asian states.....	44
--	----

Кобильник В. В. Консолідація сучасної демократії: інституції та актори цифрової політичної взаємодії.....	50
--	----

Лушагіна Т. В., Лаптін І. Успішні кейси впливу електронних петицій на ухвалення політичних рішень в Україні.....	55
--	----

Мендрін О. В. Криза легітимності політичної влади та основні чинники її подолання.....	61
--	----

Наумкіна С. М., Малишенко Л. О. Сучасний політичний менеджмент: теоретичні моделі та практика реалізації в кризових умовах (на прикладі України).....	67
--	----

Пахоменко С. П., Грідіна І. М., Балабанов К. В. Особливості функціонування системи місцевого самоврядування Латвії в умовах гібридних загроз.....	72
--	----

Приходько С. М., Макарець С. В. Криза демократії як чинник електорального абсентеїзму.....	77
--	----

Роїна В. О. Зарубіжний досвід взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах надзвичайного стану.....	82
---	----

Саламаха О. А. Теоретико-методологічні аспекти демократизації в сучасній політичній науці.....	88
--	----

Семенов М. А., Вовк С. О., Демідов Д. В. Використання SPSS у політичному моніторингу та політичному консультуванні.....	93
---	----

Сокур О. В. Партійний дискурс щодо європейської інтеграції: від пострадянської амбівалентності до інституційного впливу	97
--	----

Шихутський Р. С. Трансформація політичного PR України в умовах гібридних загроз.....	104
--	-----

Приходько Сергій Миколайович
Макарець Світлана Володимирівна

Криза демократії як чинник електорального абсентеїзму

УДК 32:001.891.5

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-4.12>

Стаття поширюється на умовах ліцензії
CC BY 4.0

Приходько Сергій Миколайович
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології,
історії і філософії
Полтавського державного
аграрного університету
вул. Сковороди, 1/3, Полтава, Україна
ORCID: 0000-0001-9755-5368

Макарець Світлана Володимирівна
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політології,
історії і філософії
Полтавського державного
аграрного університету
вул. Сковороди, 1/3, Полтава, Україна
ORCID: 0000-0002-6844-261X

Вступ. Сучасне політичне життя породжує суттєво нові принципи формування і функціонування політики. Одні з найважливіших стосуються політичної участі, яка є важливою системоутворюючою складовою демократії. Цей інститут забезпечує легітимність демократії як політичної системи, підтримує динаміку її розвитку та закріплює засади народовладдя. При цьому об'єктивний розвиток демократії зумовив появу тенденцій, які по суті обмежують політичну участь і навпаки сприяють поширенню абсентеїзму. Головним чином це явище стосується участі у виборах. В рамках сучасних демократій набувають поширення авторитарні практики. Так, демократично обрані політичні лідери, маючи тимчасовий статус, орієнтуються на вирішення поточних завдань і не володіють достатнім запасом міцності для вирішення довгострокових проблем. У досить незначний ресурс для забезпечення своєї легітимності. Навпаки, авторитарні лідери мають такий ресурс і тому можуть зосередитися на більш тривалих проєктах. Принаймні на словах. Вони не переймаються питанням виборів. Відчуття обмеження здатності вирішувати дійсно актуальні завдання суттєво обмежує бажання громадян брати участь у виборах. Авторитарні політики при цьому не зацікавлені у високій електоральній активності виборців.

Актуальність представленої проблематики зумовлюється дедалі більшим поширенням явища абсентеїзму в сучасних демократичних країнах. Певним парадоксом є його породження об'єктивним розвитком самої демократії. Сутність такого стану полягає в тому, що функціонування сучасних демократій обмежуються виборами. Демократично обрані керівники мають тимчасовий правлячий статус. Вони більшою мірою зосереджуються на поточних завданнях. Для вирішення довгострокових проблем, які пов'язані з ризиком застосування непопулярних заходів, у них не вистачає достатнього запасу міцності. Також вони втрачають засади забезпечення своєї легітимності. Натомість авторитарні політики відповідний часовий запас мають. Щоправда, вони лише переконають населення у своїй здатності вирішувати вказані завдання. При цьому активно використовують маніпулятивні технології. Оскільки задекларовані ними ідеї, насправді, не мають значної актуальності. Така ситуація не мотивує громадян до участі у виборах.

Іншим аспектом абсентеїзму є значне зосередження уваги сучасних політиків на суто виборчих засадах політичних процесів. Головними суб'єктами електоральних процесів стають фахівці з їх організації. Зокрема, виборчі технологи, експерти, фахівці з вивчення громадської думки, зв'язків з громадськістю, *sttt*-менеджменту. А самі кандидати фактично виключені з виборчих процесів. Їхні програми фактично не мають суттєвого значення. Вони не мають змоги тісно спілкуватися з виборцями. Більшої значущості набувають виборчі технології. В такий спосіб активно розвивається відчуженість громадян від політичного життя. Зрозуміло, що це також обмежує їхню зацікавленість щодо участі у виборах.

Метою статті є визначення головних передумов і чинників сучасного абсентеїзму, які розвиваються в рамках демократичних держав. Поставлена мета зумовила необхідність реалізації завдання аналізу механізмів, які породжують абсентеїзм, а відтак, політичного відчуження в умовах сучасних демократій.

Методологічну основу дослідження складають методи системного та структурно-функціонального аналізу, порівняльний метод, а також група методів івент-аналізу. **Ключові слова:** політична участь, електоральні процеси, абсентеїзм, демократія, авторитаризм, політичні партії.

Мета статті полягає у визначенні головних передумов і чинників сучасного абсентеїзму.

Завдання – аналіз механізмів в рамках демократичних держав, які зумовлюють поширення абсентеїзму.

Методи. В основі проведеного дослідження покладено використання таких методів. Системний дав змогу визначити основні складові інститути сучасних демократій, які сприяють поширенню абсентеїзму. Структурно-функціональний метод було використано для з'ясування функцій основних інститутів демократії у контексті абсентеїстських тенденцій. На основі порівняльного методу було здійснене порівняння діяльності авторитарних і демократичних політиків в сучасних умовах. Група методів івент-аналізу дозволила побудувати логічний ряд, як сучасні тенденції в рамках демократичних систем зумовлюють пасивне ставлення громадян до участі у виборах.

Результати. Політична участь має важливе значення для створення умов для належного. Політична участь є багатоаспектним явищем. Форми її практичного прояву мають різні рівні інтенсивності. Навіть активність виявляється по-різному. Хтось орієнтується на практичні акції, демонстрації, мітинги, навіть пряму дію. Інші зосереджуються на аналітичній діяльності, спостереженнях, зборі

інформації. Політична участь має і більш пасивні форми свого здійснення. У контексті біхевіористського підходу певним різновидом може бути повна відмова від політичної участі. Для її характеристики використовується категорія «політичний абсентеїзм».

Абсентеїзм як явище політичного життя за загально визнаними підходами тлумачиться як відмова від будь якої політичної участі. Але водночас його можна розглядати і як форму політичної участі, оскільки повна політична пасивність є відображенням ставлення і позиції громадян щодо політики. З точки зору біхевіористської концепції будь яка участь є реакцією на певний зовнішній стимул. «В основу методології біхевіоризму було покладено категорію політичної поведінки, що розглядалася під кутом зору «стимул – реакція». Під політичною поведінкою розуміли дії особистості, яка відіграє певну політичну роль незалежно від того, свідомо чи підсвідомо це робиться». [4, с. 65].

Сутність цього феномену доцільно аналізувати у широкому суспільному контексті як «соціальне явище, обумовлене системою соціальних відносин та системою політичних сил, що існує в даний момент часу; він одночасно відображає стосунок між певними соціальними категоріями з політикою та політичну реакцію певних категорій виборців на ситуацію, що постійно змінюється» [8]. Тобто, абсентеїзм проявляється у формі реакції на події політичного життя, яка зумовлена сукупністю чинних політичних відносин. Оскільки головною формою політичної участі є голосування на виборах, то абсентеїзм більшою мірою стосується електоральних процесів.

Основні причини абсентеїзму полягають у відсутності зацікавленості певної частини суспільства участі у політиці внаслідок невисокого рівня політичної освіченості та пасивної спрямованості політичної культури. З'ясовуючи їхню сутність, досить складно скласти їх єдину класифікацію. Насамперед з причини відсутності загально визнаних критеріїв для цього. Тому основні чинники існування і розповсюдження цього явища доцільно визначати за принципом їхньої поширеності у сучасному суспільстві.

Найбільш значуща пов'язана із загальною кризою демократії та, зокрема, її представницької моделі. Ще на XX Всесвітньому конгресі Міжнародної асоціації політичної науки 2006 року констатувався факт «кризи представницької демократії та зниження довіри до державних інститутів». Це пояснюється багатьма факторами, які «сприяють відсутності довіри громадськості до політики, зокрема зростання витрат на політичну конкуренцію, посилення ролі лідера в процесі прийняття рішень, централізація влади та все більша віддаленість політичних лідерів від людей, яким вони служать» [10]. Тобто, було зроблено висновок про

те, що фактично сама демократія породила причини, які суттєво гальмують процес її подальшого динамічного розвитку як системи.

В сучасних демократіях виявилось чимало проблем щодо системоутворюючих принципів її функціонування, головним серед яких є вибори. Однією з таких проблем є зосередженість і навіть зацикленість політиків саме на виборах, а точніше на кампаніях з їх проведення. Для авторитарних лідерів цей процес має суто номінальне значення. Тому вони мають певний запас міцності і тому можуть собі дозволити демонструвати, принаймні декларативно, зорієнтованість на вирішення довгострокових проєктів. Натомість демократично обрані політики такого запасу не мають і усвідомлюють свою тимчасовість. Тому їм необхідно постійно підтримувати свій ситуативний рейтинг. Рівень їхньої легітимності стає хитким. Керівництво демократичних країн для подолання цих проблем більше орієнтується на розв'язання поточних питань, щоб втримати свій статус. Акцент робиться на короткострокові проблеми, до того ж інколи відверто популістського характеру. Потенційні виборці, звичайно, помічають такі тенденції. І тому реагують на них відмовою від участі у виборах.

Складається ситуація, яка дедалі набуває значного поширення, коли «навіть сильні демократії є неефективними в порівнянні з деякими автократіями, особливо в наданні великомасштабних суспільних благ, таких як інфраструктура та здатність забезпечувати економічне зростання, скорочувати бідність і безробіття, а також підвищувати безпеку» [7]. Як виявляється, демократія спроможна надати громадянам лише певне відчуття причетності до обрання влади та подальшого формування політики. Для громадян така причетність має менше значення, ніж вирішення актуальних і гострих завдань суспільного життя. Щоправда, це не означає, що авторитарна влада насправді має бажання і здатність їх вирішувати. Вона у суто популістичному дусі переконує в цьому суспільство. Але при цьому переорієнтація значної кількості виборців навіть у демократичних країнах на автократичних політиків набуває дедалі більшого поширення.

Особливо актуальними є такі тенденції у пост-соціалістичних країнах Центральної та Східної Європи, які здавалося б, у повному обсязі здійснили демократичну трансформацію та остаточно подолали наслідки тоталітаризму. Проте зміна пріоритетів у переконаннях виборців змінила їхнє ставлення до самих виборів. Процедурні переваги демократії вже не мають «того резонансу, який вони колись мали. Хоча попередні «хвилі» демократизації, можливо, проникали в серця та уми громадян через надання виборчих прав та безпрецедентне набуття нових прав, ці засоби легітимності потенційно досягли своєї межі» [7]. Але проблеми, пов'язані з глобалізаційними та інте-

граційними процесами, з якими зіткнулися зазначені держави, стали значним викликом для їхнього керівництва. Як з'ясувалося, адекватних відповідей не знайшлося. Вони набули ознак неефективних демократій, в яких «громадяни все частіше виявляють невдоволення політичною системою, рідко з'являючись на виборах, протестуючи та підтримуючи антиінституційних чи навіть відкрито антидемократичних кандидатів на виборчих дільницях» [7].

Ці тенденції, які відзначає один з класиків теорії політичної трансформації Френсіс Фукуяма, мають місце і в країнах стабільної демократії. Одна з причин кризи сучасних демократій, яка спричиняє електоральний абсентеїзм, на думку вченого, полягає у тому, що вони «не можуть так само швидко, як автократії, здійснювати державні проекти щодо підвищення добробуту, такі як інфраструктура. Можливо, що «більшість усталених демократій побудували свою інфраструктуру десятиліття тому, тому нові інвестиції часто йдуть на підтримку старих запасів, а не на нове будівництво» [7]. Тобто, демократії втратили динаміку свого розвитку саме з точки зору здатності вирішувати нагальні соціально-економічні проблеми. Натомість пропонується лише можливість вільного вибору при формуванні влади. А це вже немає значущості для громадян. Тому зростає прихильність до сучасних модернізаційних та мобілізаційних автократій, які здатні внаслідок відсутності конкурентних виборів зосередитись на вирішенні довгострокових завдань суспільного розвитку. При цьому авторитарні режими не зацікавлені у збільшенні виборчої активності, адже вона може бути неконтрольованою. Тому вони намагаються відверто «сушити» виборчу явку, не допускаючи до виборів своїх конкурентів. А громадяни своєю відмовою від участі у голосуванні або висловлюють протест проти безальтернативних виборів, або в такий спосіб фактично надають підтримку владі.

Проблема руйнування демократії зсередини авторитарними тенденціями, які формуються і розвиваються цілком об'єктивно, була проаналізована на XXVIII Всесвітньому конгресі Міжнародної асоціації політичної науки у липні 2025 році в Сеулі. У підсумковому документі конгресу зазначалося: «Авторитарні режими на підйомі. Демократії руйнуються як справа, так і зліва, зверху – лідерами і знизу – громадянами, а також ззовні, під впливом і керівництвом нових регіональних порядків. Країни, де демократія вже утвердилася або де вона функціонує на мінімальній основі, такий як вибори, стають свідками розширення авторитарної політики [12]. Авторитарна спрямованість посилюється також диференціацією і навіть поляризацією у суспільствах. Вона поглиблюється внаслідок необмеженої можливості поширювати відповідну інформацію. Застосовувані при цьому маніпуляції створюють стан взаємної недовіри у суспільстві. Люди негативно сприймають не лише конкретні політичні

сили. Відповідне ставлення стосується вже всієї політики, принципів її формування і функціонування, що зумовлює бажання людей відсторонитися від політики. Безпосереднім чином така позиція стосується виборів. Громадяни відмовляються брати участь у них, тому ще не вбачають у цьому механізм вирішення своїх проблем внаслідок розчарування в існуючій політичній системі загалом.

Ще одним чинником, який зумовлює певну втрату інтересу до виборів, а відтак і до політики взагалі, навіть у стабільно демократичних країнах, є значна трансформація самих виборчих процедур. Сучасна демократія характеризується як електоральна. Це означає, що за її умов вибори виступають певною самоціллю для політиків. Тобто, вони зосереджуються виключно на виборчих кампаніях, технологіях, які застосовуються при їх проведенні, включаючи маніпулятивні. При цьому вибори є достатньо демократичними, прозорими, конкурентними. Але опоненти зосереджуються виключно на взаємному протистоянні. Ключовими особами стають технологи, експерти, PR-фахівці, smm-менеджери, а не безпосередньо кандидати. Головною складовою виборчої кампанії стають технології, а не зміст виборчої програми. Переведення демократії у чисто електоральну площину створило суттєві проблеми для її функціонування. Зосередження основної уваги на виборах актуалізує завдання розробки рецептів перемоги на них.

Але ж публічна політика залишається сферою професійної діяльності. Тому форми прямої демократії, незважаючи на свою важливість, не спроможні повноцінно замінити саме професійну політичну діяльність. Тут виникає нова проблема, яка несе у собі загрозу демократії. Про це йшлося на XXIII Всесвітньому конгресі Міжнародної асоціації політичної науки 2014 року. У підсумковому документі були відзначені такі проблеми сучасної політики. «Різноманітність цінностей, поглядів і форм поведінки, виявлених окремими особами і групами, створює широкий попит на їх включення та участь у політичному житті. Є значний ризик, що демократична якість політичних систем буде погіршуватися в результаті зростання впливу і здібності приймати рішення з боку техніко-адміністративних та технократичних експертів» [11]. Трапляється дещо парадоксальна ситуація. Паралельно зі зростанням форм прямої демократії відбувається відчуження суспільства вже від реальної політики, пов'язаної з процесами здійснення влади. Адже суспільству легко нав'язати проблеми для обговорення, які не мають особливої значущості для нього. Натомість дійсно актуальні питання будуть вирішуватися вже на тіньовому рівні. Це робитимуть справжні фахівці. І не факт, що в інтересах суспільство.

Криза демократії як найбільш соціально значущий чинник абсентеїзму зумовлює особистісний вибір громадян щодо участі у виборах. Голосування

вже не сприймається як засіб реалізації принципів та цінностей демократії, а народ як головний суверен та джерело влади. Вибори є певним технологічним інструментом формування її інститутів. І кожен громадянин зумовлює свою позицію щодо участі у виборах раціональними розрахунками. Їх реалізація відображається у теорії раціонального вибору. Її сутність полягає у тому, що потенційний виборець при визначенні своїх мотивів розраховує можливі наслідки своєї участі/неучасті у голосуванні. Він намагається мінімізувати витрати та максимізувати вигоди, отримані під час цього. Один із авторів теорії раціонального вибору щодо політичної участі Ентоні Даунс так пояснив чинники абсентеїзму за умов демократії тим, що «громадяни реагують раціонально (ефективно) на вимоги життя в світі з недосконалим інформуванням». Тому «апатія громадян до виборів, незнання проблем, можуть бути логічно пояснені як ефективні реакції на недосконали інформацию у великій демократії» [6, с. 149]. Саме раціональний розрахунок вже у сучасних умовах не мотивує громадян до участі у виборах.

Ще однією властивістю ліберальною демократії, яка зумовлює прояви абсентеїзму, є певна монополізація політичного ринку. Створюються своєрідні «пули» привілейованих політичних акторів, які мають фактично виключні права на проведення виборчих кампаній. Ідеологічні розбіжності є мінімальними. На озброєння беруться ідеї, які є найбільш гострими для виборців. «Так звані ліберальні демократії сьогодні не гарантують справедливої вартості політичних свобод найбільш своїм членам. «Ліберальні демократії» більше не можуть забезпечити необхідні умови для того, щоб громадяни могли формулювати свої запити таким чином, щоб інші могли їх зрозуміти і прийняти, і, що не менш важливо, щоб вони відчували себе громадянами, об'єднаними в єдину політичну команду» [9, с. 125]. Певні категорії громадян фактично позбавлені можливості забезпечити політичне представництво. «Як наслідок, відбувається не лише концентрація влади і впливу серед новітніх об'єднань, а й посилення правлячого «політичного» класу, члени якого, як правило, мають вищий соціально-економічний статус, активніше беруть участь у різних формальних і неформальних політичних заходах і мають вищий рівень політичного впливу» [9, с. 125]. Будучи відчуженими від електоральних процесів, громадяни втрачають інтерес до голосування на виборах, сприймаючи його як певну постановку, а не механізм забезпечення справедливого представництва всіх категорій суспільства в органах влади.

Висновки. Отже, електоральний абсентеїзм є явищем, яке зумовлюється об'єктивним розвитком сучасних демократій і проявом їхніх криз. З іншого боку, його не варто оцінювати як виключно негативним проявом політичного життя. Оскільки не пояснюється як безпосередня передумова невисокого рівня політики та низьких професійно-ділових влас-

тностей політиків. Загалом невисока електоральна активність може пояснюватися більшою спрямованістю громадян на різні форми безпосередньої демократії. Також абсентеїзм за умов демократії є свідомим вибором громадян. Тому проблема

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаврилюк Д. Специфіка феномену абсентеїзму як наслідок кризи довіри до політичних інститутів України. *Сучасна Європа*. 2022. № 3. С. 76–91.
2. Крижанівська В. Упередження про політику як мотиваційна складова молодіжного абсентеїзму. *Грані*. 2022. Вип. 25. С. 157–164.
3. Муценко Я. О. Електоральний абсентеїзм: причини та мотивація. *Регіональні студії*. 2023. № 33. С. 25–29.
4. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
5. Щebetун І. С. Грабар О. С. Абсентеїзм як проблема сучасної демократії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70) Ч. 1 № 2. С. 63–68.
6. Downs A. An Economic Theory of Political Action in a Democracy. *The Journal of Political Economy*. Chicago : The University of Chicago Press, 1957. P. 135–150.
7. Fukuyama F., Dann C., Magaloni B. Delivering for Democracy: Why Results Matter. *Journal of Democracy*. Volume 36, Number 2, April 2025. URL: <https://surl.li/jokqwg>
8. Ghiuta O.-A. The motivations of electoral absenteeism. *The Annals of the University of Oradea Economic Sciences*. January 2014. URL: <https://surl.li/cc/mrqxsq>
9. Naumkina S., Popova O., Horbach O. Political absenteeism in «liberal democracies» as an academic and normative problem. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8. № 2. P. 121–126.
10. The 20th IPSA World Congress of Political Science. URL: <https://www.ipsa.org/events/congress/fukuoka2006>
11. The 23rd IPSA World Congress. URL: <https://www.ipsa.org/events/congress/montreal2014>
12. The 28th World Congress of Political Science. URL: <https://wc2025.ipsa.org/wc/congress-theme>

REFERENCES:

1. Havryliuk D. (2022). Spetsyfika fenomenu absenteizmu yak naslidok kryzy doviry do politychnykh institutiv Ukrainy. [The specifics of the phenomenon of absenteeism as a consequence of the crisis of trust in Ukraine's political institutions]. *Suchasna Yevropa*. № 3. S. 76–91 [in Ukrainian].
2. Kryzhanivska V. (2022). Uperedzhennia pro polityku yak motyvatsiina skladova molodizhnoho absenteizmu. [Prejudice against politics as a motivating factor in youth absenteeism]. *Hrani*. Vyp. 25. S. 157–164 [in Ukrainian].
3. Mushchenko Ya. O. (2023). Elektoralniyi absenteizm: prychny ta motyvatsiia. [Electoral absenteeism: causes and motivation]. *Rehionalni studii*. № 33. S. 25–29 [in Ukrainian].

4. Politychna entsyklopediia. [Political Encyclopedia]. (2011). Redkol.: Yu. Levenets (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy). Kyiv : Parlamentske vydavnytstvo. 808 s. [in Ukrainian].

5. Shchebetun I. S. Hrabar O. S. (2020). Absenteizm yak problema suchasnoi demokratii. [Absenteeism as a problem of modern democracy]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: yurydychni nauky*. Tom 31 (70) Ch. 1 № 2. S. 63–68 [in Ukrainian].

6. Downs A. An Economic Theory of Political Action in a Democracy. *The Journal of Political Economy*. Chicago : The University of Chicago Press, 1957. P. 135–150 [in English].

7. Fukuyama F., Dann C., Magaloni B. Delivering for Democracy: Why Results Matter. *Journal of Democracy*. Volume 36, Number 2, April 2025. URL: <https://surl.li/jokwqg> [in English].

8. Ghiuta O.-A. The motivations of electoral absenteeism. *The Annals of the University of Oradea Economic Sciences*. January 2014. URL: <https://surl.cc/mrqxsq> [in English].

9. Naumkina S., Popova O., Horbach O. Political absenteeism in «liberal democracies» as an academic and normative problem. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8. № 2. P. 121–126 [in English].

10. The 20th IPSA World Congress of Political Science. URL: <https://www.ipsa.org/events/congress/fukuoka2006> [in English].

11. The 23rd IPSA World Congress. URL: <https://www.ipsa.org/events/congress/montreal2014> [in English].

12. The 28th World Congress of Political Science. URL: <https://wc2025.ipsa.org/wc/congress-theme> [in English].

The crisis of democracy as a factor in electoral absenteeism

Prykhodko Serhii Mykolayovych

Candidate of Political Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor
at the Department of Political Science,
History and Philosophy
Poltava State Agrarian University
Skovorody str., 1/3, Poltava, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9755-5368

Makarets Svitlana Volodymyrivna

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor
at the Department of Political Science,
History and Philosophy
Poltava State Agrarian University
Skovorody str., 1/3, Poltava, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6844-261X

The relevance of the issue presented is determined by the increasing prevalence of absenteeism in modern democratic countries. It is somewhat paradoxical that it is caused by the objective development of democracy itself. The essence of this situation lies in the fact that the functioning of modern democracies is limited to elections. Democratically elected leaders have temporary ruling status. They focus more on current tasks. They lack sufficient reserves to solve long-term problems that involve the risk of implementing unpopular measures. They also lose the basis for ensuring their legitimacy. Authoritarian politicians, on the other hand, have the necessary time reserve. However, they only convince the population of their ability to solve these problems. At the same time, they actively use manipulative techniques. This is because the ideas they declare are not really relevant. This situation does not motivate citizens to participate in elections.

Another aspect of absenteeism is the significant focus of modern politicians on purely electoral aspects of political processes. The main actors in electoral processes are specialists in their organization. In particular, electoral technologists, experts, specialists in public opinion research, public relations, and SMM management. The candidates themselves are effectively excluded from electoral processes. Their programs are essentially meaningless. They are unable to communicate closely with voters. Electoral technologies are becoming more important. This actively contributes to the alienation of citizens from political life. It is clear that this also limits their interest in participating in elections.

The purpose of this article is to identify the main prerequisites and factors of contemporary absenteeism that are developing within democratic states. This goal necessitated the analysis of the mechanisms that give rise to absenteeism and, consequently, political alienation in contemporary democracies.

The methodological basis of the study consists of methods of systemic and structural-functional analysis, comparative methods, and a group of event analysis methods.

Key words: political participation, electoral processes, absenteeism, democracy, authoritarianism, political parties.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.09.2025

Дата публікації: 10.10.2025